

Ewolucja i paleoekologia kręgowców z utworów węglanowych dewonu i karbonu Polski południowej

Streszczenie popularnonaukowe

Pierwsze szerzej zakrojone badania skamieniałości ryb ze skał węglanowych środkowego paleozoiku Polski południowej prowadzone były w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku, ograniczały się one jednak niemal wyłącznie do dewonu Gór Świętokrzyskich. Powstały w tamtym okresie bogate kolekcje ryb kopalnych, przechowywane obecnie w kilku instytucjach naukowych. Po długiej przerwie, badania zostały wznowione w latach dziewięćdziesiątych i skupiały się głównie na mikroskamieniałościach ryb chrzęstnoszkieletowych, pozyskiwanych jako produkt uboczny przy poszukiwaniu konodontów, oraz szczątkach ryb pancernych.

W ostatnich latach badania ryb paleozoicznych w Polsce poszerzyły swój zakres zarówno pod względem geograficznym i stratygraficznym, jak i systematycznym. Objęto badaniami nie tylko dewon, ale także sylur i dolny karbon. Oprócz materiału z odsłoneń w Górach Świętokrzyskich dostępne są skamieniałości z Górnego Śląska, okolic Krakowa i Sudetów oraz z wierceń na Lubelszczyźnie i Pomorzu. Niektóre wcześniej już zbadane profile geologiczne w kamieniołomach uległy odnowieniu dzięki wznowieniu lub zmianie kierunku eksploatacji, stworzono też specjalne odkrywki dla celów paleontologicznych. Pojawiły się w kolekcjach nowe okazy z grup ryb nie znanych dotychczas z terenu Polski lub niewystarczająco opracowanych.

Celem niniejszego projektu jest stworzenie syntezy dostępnych, a jak dotąd rozproszonych informacji na temat zespołów ryb występujących w dewonie środkowym i późnym oraz we wczesnym karbonie na obszarze Polski południowej, przede wszystkim w oparciu o skamieniałości ze skał węglanowych. Badaniem będą objęte ryby pancerne (Placodermi), fałdopłetwe (Acanthodii), chrzęstnoszkieletowe (Chondrichthyes) i kostnoszkieletowe (Osteichthyes). Zostanie dokonana rekonstrukcja składu taksonomicznego tych zespołów oraz przeprowadzona analiza ich zróżnicowania w czasie i przestrzeni. Podstawą będą kolekcje dawne, które wymagają rewizji, a także zbiory stosunkowo nowe, jeszcze nie opracowane, i wreszcie okazy pozyskane w czasie poszukiwań w ramach projektu. Wszystkie okazy będą – w miarę możliwości – datowane przy użyciu konodontów. Analiza morfologiczna szczątków będzie przeprowadzana metodami tradycyjnymi i za pomocą nowoczesnych urządzeń, takich jak skaner 3D czy tomograf komputerowy.